

PJEVREJSKI PREGLED

Godina XXXV ● Broj 2 ● Beograd ● APRIL/MAJ 2026. ● IJAR/SIVAN 5786.

*Vitraži za Novosadsku
sinagogu*

Strana 13

*Jevreji Novog
Kneževca i okoline*

Strana 17

**STO GODINA SINAGOGA
SUKAT ŠALOM**

Strana 7

Ladislav Blam "Memoari"

Strana 19

*PUT ČOVEKA PREMA
HASIDSKOM UČENJU*

Strane 3-4

*Knjiga dragocenih
uspomena
"Jevrejski muzičari
u Novom Sadu"*

Strane 20-21

**Obeležena 83. godišnjica
deportacije Jevreja**

Strane 4-5

Potresna izložba u biblioteci grada Beograda

Strane 22-23

NOVI SAD

Lepi predmeti i još lepši trenuci

Strana 18

PANČEVO

*Vesela
proslava u
Jevrejskoj
opštini*

Strana 14

**PURIM U
NOVOM SADU**

**Živa
muzika
gosti još
življi**

Strana 16

NIŠ

**SEĆANJE NA BEKSTVO
IZ NACISTIČKOG LOGORA**

Strane 8-9

*Ex-Yu susret u
Aškelonu*

Strana 12

Stigao nam je Leon

Strane 2 i 27

SVEČANOST U BEOGRADSKOJ SINAGOGI

Čestitka - sa drugarom
Natanom Šerićem

Pristigao nam je Leon

„Soboda počinje preuzimanjem
odgovornosti” – čulo se u
besedi slavjenika

Polovinom marta, u subotu, na Šabat 14, održana je još jedna bar micva. U svet odraslih sigurnim korakom stupio je **Leon Sablič**, sin **Milene** i **Stefana Sabliča**.

Slavljenik je čitao odeljak Maftir i pripadajući deo Haftara. Nakon službe nastavljeno je druženje u kuhinji/Sociall hallu. Bar micva je završena molitvom Minha tokom koje su i Leon i njegov drugar “iz detinjstva” **Natan Šerić** (sa čije bar micve smo nedavno doneli reportažu) stajali na bima, i učestvovali u popodnevnom čitanju odeljka iz Tore.

Govor Leona Sabliča

Dragi prijatelji,

Ovog Šabata čitamo poseban deo iz Tore pod naslovom Parašat HaHodeš, koji počinje poznatim rečima iz knjige Shemot Izlazak:

„HaHodeš ha'ze lahem roš hodašim“ - „Ovaj mesec neka vam bude početak meseci.“

Ovaj stih sadrži nešto veoma zanimljivo: to je prva micva data jevrejskom narodu kao naciji. Ovo je iznenađujuće. Mogli smo očekivati da prva zapovest bude nešto dramatično: verujte u Boga, ukinite ropstvo ili uspostavite pravdu. Ali umesto toga, prva micva je uspostavljanje kalendara - osveštavanje mladog meseca i obeležavanje meseci.

Zašto bi to bio temelj jevrejskog identiteta? Ova zapovest predstavlja revolucionarnu ideju: judaizam je religija ne samo prostora, već i vremena.

Drevne civilizacije su obožavale moć izraženu kroz prostor - velike hramove, spomenike, piramide, carstva. Ali Tora je uvela drugačiju viziju. Svetost u judaizmu se nalazi u vremenu: Šabat, praznici, ciklusi godine.

Dajući Izraelu zapovest da proglasi novi mesec, Bog im je dao odgovornost da osvećuju samo vreme. Rabin Saks piše da je to bio trenutak kada je jevrejski narod postao gospodar sopstvenog kalendara i samim tim gospodar sopstvene sudbine.

Nastavak na strani 27

Počinje
nova životna
etapa

PUT ČOVEKA PREMA HASIDSKOM UČENJU

Pretraga SRCA

Rabi Šneur Zalman, Rav Severne Belorusije (umro 1813), bio je oteran u zatvor u Petrogradu jer su mitnagdini (protivnici) prijavili vlastima njegove principe i njegov način života. Očekivao je suđenje kada je komandant žandarma ušao u njegovu ćeliju. Veličanstveno i smireno lice rava, koji je bio u dubokoj meditaciji i nije primetio ulazak posetioca, nagovestilo je komandantu, koji je bio mislena osoba, kakav čovek se nalazi pred njim. Počeo je razgovor sa zatvorenikom i izneo niz pitanja na koja je naišao dok je čitao Bibliju. Najzad je upitao: „Kako da razumemo to da je Bog, sveznajući, rekao Adamu: 'Gde si?'“

„Da li veruješ“, odgovorio je rav, „da je Biblija večna i da su sva vremena, sve generacije i svaki čovek u nju uključeni?“

„Verujem“, rekao je čovek.

„E, pa onda“, rekao je cadik, „u svakom od vremena Bog poziva svakog čoveka: 'Gde se nalaziš u svom svetu? Proteklo je toliko dana i godina koje su ti date - koliko si napredovao, dokle si stigao u svom svetu?' Bog govori otprilike ovo: 'Proživeli ste četrdeset i šest godina. Koliko si napredovao?'“

Kada je komandant žandarma čuo da se pominju njegove godine, malo se sabrao, stavio ruku ravu na rame, i povikao: „Bravo!“ Ali mu je srce zadrhtalo.

Šta se dogodilo u ovoj priči?

Na prvi pogled ovo nas podseća na neke od talmudskih priča u kojima neki Rimljanin, ili neki drugi paganin, pita jevrejskog mudraca da objasni neki deo biblijskog teksta, a sve s ciljem da otkrije navodnu kontradikciju u jevrejskoj verskoj doktrini, i dobija odgovor koji ili objašnjava da kontradikcije nema ili odbacuje argumente onoga koji pita na neki drugi način. Ponekad odgovoru biva pridodata i grdnja na ličnoj osnovi. Međutim, ubrzo uviđamo značajnu razliku između tih talmudskih priča i ove hasidske, mada se razlika na početku čini većom nego što zaista jeste. Ona se sastoji od činjenice da je u hasidskoj priči odgovor dat u ravni koja se razlikuje od ravni u kojoj je pitanje postavljeno.

Komandant želi da ukaže na navodnu kontradikciju u jevrejskoj doktrini. Jevreji propovedaju veru u sveznajućeg Boga, ali ga Biblija navodi kao nekog ko postavlja pitanja da bi saznao nešto

što još ne zna. Bog traži Adama koji se sakrio. On doziva po vrtu i pita gde je. To bi onda značilo da Bog ne zna gde je Adam, da je moguće sakriti se od Njega i, shodno tome, da On nije sveznajući. E, sad, umesto da objasni taj deo teksta i da razreši navodnu kontradikciju, rabin taj tekst koristi samo kao polaznu tačku sa koje napada komandanta zbog njegovog prethodnog života, nedostatka ozbiljnosti, nepromišljenosti i neodgovornosti. Neutralno pitanje koje, bez obzira koliko bi ozbiljno moglo da zvuči u tom trenutku, nije u suštini pravo pitanje već samo jedan oblik kontroverze, i zahteva lični odgovor ili, pre će biti, lični prekor u vidu odgovora. I tako se čini da od talmudskih odgovora nije ostalo ništa osim prekora koji su ih pratili.

Ipak, hajde da priču ispitamo detaljnije. Komandant se raspituje o delu biblijske priče o Adamovom grehu. Rabi je odgovor u suštini znači: „Ti si taj Adam, ti si čovek koga Bog pita: 'Gde si ti?'“ Tako se čini da odgovor uopšte ne objašnjava tekst kao takav. U stvari, međutim, on osvetljava istovremeno i situaciju u kojoj se nalazio biblijski Adam, kao i svaki čovek, na svakom mestu, u svakom vremenu. Jer čim komandant čuje i shvati da je biblijsko pitanje upućeno njemu, on mora da razume šta znači kada Bog pita: „Gde si?“, bez obzira na to da li je pitanje upućeno Adamu ili bilo kom drugom čoveku. Tim pitanjem Bog ne očekuje da će saznati nešto što mu nije već poznato; ono što On želi jeste da u čoveku proizvede efekat koji se može proizvesti samo baš takvim pitanjem - pod uslovom da to pitanje dopre do čovekovog srca, da čovek dozvoli da ono dopre do njegovog srca.

Adam se krije da bi izbegao polaganje računa, da bi pobjegao od odgovornosti za život koji vodi. Svaki se čovek iz tog razloga krije, jer svaki je čovek Adam, i nalazi se u Adamovoj situaciji. Da bi izbegao odgovornost za sopstveni život, on svoje postojanje pretvara u sistem skrovišta. I tako se, uvek iznova, krijući se od „suočenja sa Bogom“, on sve više upetljava u perverzije. Tako nastaje nova situacija, svakog dana sve upitnija, posle svakog novog mesta za skrivanje. Ta situacija može precizno da se opiše ovako: čovek ne može da pobjegne od Božjeg oka, ali, pokušavajući da se od njega sakrije, on

Svaki je čovek Adam, i nalazi se u Adamovoj situaciji. Da bi izbegao odgovornost za sopstveni život, on svoje postojanje pretvara u sistem skrovišta

PUT ČOVEKA PREMA HASIDSKOM UČENJU

se krije od samog sebe. Istina je da u njemu postoji nešto što je u potrazi za njim samim, ali on čini sve da tu potragu učini što težom. Ovo pitanje je smišljeno da čoveka probudi, da uništi njegov sistem skrivanja; ono treba da posluži da pokaže čoveku dokle je stigao, da u njemu probudi jaku volju da se iz toga iskobelja.

Sada sve zavisi od toga da li će se čovek suočiti s tim pitanjem. Naravno da će svakom čoveku, kao što je bilo i s komandantom, zadržati srce kada ga čuje, ali njegov sistem skrivanja će mu pomoći da tu emociju prevaziđe. Glas ne dolazi kroz oluju i grmljavinu koja preti da usmrti čoveka. To je „miran, mali glas“, i lako ga je ugušiti. Sve dok se tako postupa, čovekov život neće postati *put*. Bez obzira na to kolike uspehe i uživanja sebi priredi, koliku god moć da stekne i kakva god dostignuća da postigne, njegov će život ostati *bez puta* - sve dok se ne suoči s Glasom. Adam se suočava s Glasom, shvata koliko se upleo, i priznaje: „Sakrio sam se“; to je početak čovekovog *puta*. Odlučno pretraživanje srca je početak puta u čovekovom životu; to je uvek novi početak ljudskog puta. Međutim, pretra-

ga srca odlučuje samo ako vodi do puta, jer postoji i sterilna potraga, koja ne vodi nikuda osim do samomučenja, očaja i još dublje umršenosti. Kada bi Rabi iz Gera, objašnjavajući Bibliju, došao do reči kojima

se **Jakov** obraća svom slugi: „Kad sretneš **Esava**, brata moga, pa te on zapita: 'Čiji si? Kuda ideš? Čije je to stado pred tobom?'“, on bi rekao svojim učenicima: „Dobro zapazite koliko Esavova pitanja liče na izreku naših mudraca: 'Razmislite o tri stvari. Znajte otkuda dolazite, kuda idete i kome ćete morati da položite račune. Budite vrlo obazrivi, jer onaj ko razmišlja o ove tri stvari treba da bude vrlo oprezan - jer Esav u njemu može da postavi pitanja. Jer Esav može da postavi ova pitanja i da dovede čoveka u sumorno stanje.'“

Postoji demonsko pitanje, izvrnuto pitanje, koje imitira Božje pitanje, pitanje o Istini. Za njega je karakteristično da se ne zaustavlja kod: „Gde si?“, već nastavlja: „Sa mesta do koga si došao nema izlaska.“ To je pogrešan način pretrage srca koji ne navodi čoveka da se okrene i vrati na pravi put, već ga, predstavljajući okret kao nešto beznadežno, dovodi do tačke kada sve izgleda potpuno nemoguće. Tako čovek može da nastavi da živi samo na osnovu demonskog ponosa, ponosa perverznosti.

Martin Buber
Preveo: Brane Popović

PIROT

Piroćanci – Pravednici među narodima: nova publikacija o spasiocima Jevreja

Uoči martovske komemoracije stradalim pirotskim Jevrejima, iz štampe je izašla knjiga “Piroćanci - Pravednici među narodima”. Publikacija je posvećena pojedincima i porodicama iz Pirota koji su tokom Drugog svet-skog rata i Holokausta nesebično pomagali svojim jevrejskim komšijama, rizikujući živote da bi ih spasili.

Knjiga, koja slavi hrabrost i humanost Piroćanaca - nosilaca Medalje pravednika među narodima - podseća i na živote spasenih Jevreja. Priredili su je **Jasna Ćirić**, **Ivana Tasić** i **Davor Lazarević**, želeći da istorija i dela ovih ljudi ostanu upamćena i budu primer budućim generacijama.

“Ko spasi jedan život, spasao je čitav svet”, poruka je koja prati ovu publikaciju i simbolizuje zahvalnost i sećanje na one koji su činili dobro u najmračnijim vremenima.

Zamenik
gradonačelnika
Pirota Miloš Čolić

Uz molitvu, polaganje venaca i cveća, kao i minut ćutanja, okupljeni su odali poštu nekadašnjim sugrađanima

Obeležena 83. godišnjica deportacije Jevreja

Komemorativnim skupom kod spomen-obeležja "Davidova zvezda" u Jevrejskoj ulici, Pirot je, sredinom marta, obeležio 83. godišnjicu deportacije i stradanja pirotskih Jevreja. Uz molitvu, polaganje venaca i cveća, kao i minut ćutanja, okupljeni su odali poštu nekadašnjim sugrađanima koji su u martu 1943. godine nasilno odvedeni iz svojih domova i nikada se nisu vratili.

Skup je održan u znak sećanja na zločin počinjen od strane bugarskih okupacionih snaga u noći između 12. i 13. marta 1943. Tada su pirotski Jevreji nasilno izvedeni iz svojih kuća, najpre zatvoreni u pirotskoj Sokolani, a potom deportovani u logore smrti.

Komemoraciji su prisustvovali predstavnici Jevrejske opštine u Srbiji, predstavnici grada, učenici i brojni građani. Molitvu za mrtve - kadiš - služio je vrhovni rabin Jevrejske zajednice u Srbiji **Isak Asiel**, nakon čega su položeni venci i cveće.

Zamenik gradonačelnika **Miloš Čolić** istakao je da je obaveza svih da čuvaju sećanje na stradanja i da takve tragedije nikada više ne budu ponovljene.

- Naša je dužnost da se svakog dana sećamo stradanja

Jevreja i da o tome govorimo našoj deci, kako bismo negovanjem sećanja sprečili da se nešto slično ikada ponovi - rekao je Čolić.

Istoričar **dr Vladica Tošić** održao je javni čas iz istorije pod nazivom „Stradanje pirotskih Jevreja“, podsećajući na tragičnu sudbinu zajednice koja je vekovima živela u Pirotu.

- Pirotski Jevreji nasilno su izvedeni iz svojih kuća, sedam dana držani u pirotskoj Sokolani, a potom deportovani preko Sofije i Loma do Treblinke, odakle se nikada nisu vratili. Posebno je važno negovati kulturu sećanja u vreme kada su antisemitizam i revizija istorije sve prisutniji - naglasio je.

Venac i cveće položili su predstavnici Grada Pirota, Jevrejske opštine Niš, Pirotskog upravnog okruga, predstavnici jevrejskih opština Novi Sad i Pančevo, kao i gradski odbori SUBNOR-a i rezervnih vojnih starešina Pirota.

Okupljanje u Pirotu nije bilo samo sećanje na tragičnu prošlost, već i opomena budućim generacijama da se zlo, mržnja i netrpeljivost nikada više ne smeju ponoviti. Pirot je još jednom pokazao da nije zaboravio svoje sugrađane i prijatelje.

UKRATKO

Komisija za versku nastavu

Komisija Vlade Republike Srbije za versku nastavu u školi održala je četvrtu sednicu 29. januara ove godine

u zgradi Saveza jevrejskih opština Srbije. Sednici su prisustvovali Mitropolit bački **G.G. Irinej**, predsed-

nik komisije, Kardinal **Ladislav Nemet**, Beogradska nadbiskupija, Muftija **dr Mevljud Dudić**, Mešihat Islamske zajednice u Srbiji, **Jaroslav Javornjik**, Biskup Slovačke evangeličke crkve a.v. u Srbiji, **Danijel Halas**, Hrišćanska reformatorska crkva, **dr Vladimir Roganović**, direktor Uprave za saradnju s crkvama i verskim zajednicama Ministarstva pravde, **Lela Jevtić** iz Uprave za saradnju s crkvama, **Vesna Nedeljkić**, državni sekretar u Ministarstvu prosvete, **dr Zlatko Grušanović**, direktor Zavoda za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja, **prof. dr Srboljub Ubiparipović**, dekan Pravoslavnog bogoslovskeg fakulteta, **Slobodanka Popić** i **Dragana Petrović** iz Ministarstva prosvete, i **Isak Asiel**, rabin.

Tu Bišvat

U sredu 4. februara gost iz Izraela rabin **Jehiel Vaserman** održao je predavanje u SJOS o prazniku Tu Bišvat.

Purim

U ponedjeljak 2. marta gost iz Izraela **Avram Gez** čitao je megilat Ester u beogradskoj sinagogi „Sukat šalom“. Nakon službe u Sali košer kuhinje ansambl „Šira utfila“ izvodio je popularne jevrejske pesme. U utorak ujutro je održana jutarnja služba za Purim nakon koje je usledio seudat Purim.

STO GODINA SINAGOGGE

Koncert povodom obeležavanja stogodišnjice sinagoge „Sukat šalom“ održan je 29. januara ove godine u sinagogi. Program je koncipiran kao spoj liturgijske tradicije i umetničke izvođačke prakse, sa ciljem da se duhovni repertoar sagleda u njegovom širem muzičkom i estetskom kontekstu. Okosnicu programa su činile interpretacije hora „Braća Baruh“, pod dirigentskom palicom **Stefana Zekića**, najstarijeg aktivnog jevrejskog hora na svetu, čije delovanje više od jednog veka predstavlja kontinuirani izraz muzičkog identiteta zajednice. Repertoar koji Hor neguje oblikovan je na preseku sinagogalne tradicije i evropske umetničke muzike 19. i 20. veka, pri čemu se jevrejski liturgijski tekstovi interpretiraju kroz razvijen harmonijski jezik, jasnu formalnu strukturu i kolektivni horski izraz. Time se sinagogalna muzika potvrđuje ne samo kao obredna praksa, već kao relevantan deo

koncertnog repertoara. Program je oplemenjen instrumentalnim kompozicijama za violončelo (**Ladislav Mezei**) i klavir (**Radan Jovanović**). Ovakva dela, karakteristična za duhovnu muziku 20. veka, svedoče o procesu u kojem se obredni materijal prenosi u koncertni kontekst,

zadržavajući simboličku i emotivnu funkciju, ali koristeći savremena kompoziciona sredstva, dok solističke deonice (**Simona Đurović**, sopran i **Stefan Zekić**, bariton) ističu retoričku i tekstualnu dimenziju muzike.

Ovako je štampa izvestila

U nedelju 15. juna 1924. godine svečano je položen kamen temeljac buduće sinagoge. Gradilište je bilo iskičeno državnim zastavama, a svečanosti su prisustvovali kraljev izaslanik, predstavnik Narodne skupštine i druge ugledne ličnosti. Dvojezična povelja na pergamentu je položena u hermetički zatvoren mesingani cilindar i uzidana u temelj zgrade. Rabin Šlang je svojeručno napisao hebrejski tekst, a rabinov sin Izidor Šlang je ispisao staroslovenskom ćirilicom tekst na srpskom jeziku. Povelju su potpisali kralj Aleksandar i kraljica Marija i ona je položena u temelje sinagoge 15. juna 1924. godine.

Zgrada je završena 1. novembra 1925. godine, a svečano osvećenje je obavljeno u leto 1926. godine, kada je okončano i unutrašnje uređenje hrama. (<https://www.beogradskasinagoga.rs/>)

SVETSKO JEVREJSTVO - MART 2026.

ČEŠKA REPUBLIKA**Pokušaj paljenja sinagoge
u Brnu ide na sud**

Slučaj iz januara 2024, kada su dvojica mladića pokušala da zapale sinagogu u Brnu, uskoro ide na sud. Jedan od optuženih tereti se za pokušaj terorističkog napada i pokušaj ubistva.

Napad je izvršen dok je bio maloletan, zajedno s još jednim mladim saučesnikom koji zbog godina ne može krivično da odgovara. Optuženi se trenutno nalazi u pritvoru i preti mu kazna do 12 godina zatvora.

Prema policiji, planirali su napad

improvizovanom zapaljivom napravom, a slučaj je otkriven tokom istrage grupe koja je na internetu širila mržnju i propagirala terorističke organizacije poput Islamic State.

Tužilaštvo ga dodatno tereti i za brutalan napad na jednu osobu u martu 2024, za koji se navodi da je bio motivisan željom da „iskusi ubistvo“. Žrtva je preživela. Takođe je optužen za ucenu i širenje ekstremističkog sadržaja na internetu.

NIŠ

*Pre polaganja venaca,
sveštenstvo Eparhije niške
održalo je parastos,
a molitvu je pročitao vrhovni
rabin jevrejske zajednice
u Srbiji, Isak Asiel*

Pre 84 godine, 12. februara 1942. godine, u Nišu je zabeleženo prvo organizovano bekstvo iz nacističkog koncentracionog logora. Tog dana, 147 logoraša je pokušalo da pobegne, a 105 ih je uspelo da se domogne Vinika.

Prvi zatočnici logora bili su Jevreji iz Niša i jugoistočne Srbije, dok su kasnije tu bili zatvarani i Srbi i Romi. Tokom postojanja logora kroz njega je prošlo oko 30.000 ljudi, a oko 10.000 je streljano na brdu Bubanj.

Tim povodom su u Memorijalnom kompleksu „12. februar“ položeni vencici za stradale Srbe, Rome i Jevreje.

- Danas se sećamo svih stradanja, ne samo u vezi sa Crvenim krstom, Bubanjem i gradom Nišem, već i na mestima južno od Niša - u Surdulici i Bojniku. Ništa manje nisu stradali ljudi u Drugom svetskom ratu u Hercegovini, gde su punjene jame bezdanke sa nejači. To ne smemo zaboraviti. Danas mnogi žele da prekrajaju istoriju, ali to nećemo dozvoliti. Tri pesnice na Bubnju, gde je poubijano 12.000 nedužnih, opominju nas da niko nema pravo da zaboravi - rekao je Anđelko Milićević, predsednik Saveza udruženja narodnooslobodilačkih ratova Srbije.

Predsednik Skupštine grada Niša,

POLJSKA**Evropski parlament ukinuo imunitet
krajnje desničarskom političaru**

Evropski parlament ponovo je oduzeo imunitet poljskom krajnje desničarskom lideru **Gžegoż Braun** kako bi mogao da se suoči s novim krivičnim optužbama u Poljskoj, uključujući negiranje Holokausta.

Braun je već na suđenju zbog napada na jevrejsku ceremoniju Hanuke, a sada će odgovarati i zbog tvrdnji da su gasne komore u Ašvicu „laž“, kao i zbog drugih antisemitskih incidenata tokom kampanje.

Njegove izjave izazvale su oštre osude u Poljskoj, gde je negiranje nacističkih zločina krivično delo kažnjivo zatvorom do tri godine. Evropski parlament je takođe odobrio dodatne optužbe, uključujući klevetu zbog izjava o jevrejskim simbolima i uticaju Jevreja u Poljskoj.

Ako bude osuđen, Braun se suočava s više mogućih kazni zatvora, a ovo je već treći i četvrti put da mu je ukinut imunitet.

SEĆANJE NA BEKSTVO IZ NACISTIČKOG LOGORA

prof. dr Igor Novaković, istakao je da je posebno značajno što su se danas okupila i deca, koja treba da neguju kulturu sećanja.

- Moramo da gajimo kulturu sećanja. Kultura sećanja na antifašističku borbu jeste kultura sećanja na slobodu. Narod koji ne pamti svoju istoriju nema ni budućnost. Posebno sam srećan što danas imamo i izviđače. Pozivam direktore škola da svi đaci svake godine dolaze ovde, da uče o svojoj istoriji i o ljudima koji su ovde izgubili živote. Samo na Bubnju strel-

jano je 12.000 sugrađana, a milioni Srba su stradali u dva svetska rata - poručio je Novaković.

Pre polaganja venaca, sveštenstvo Eparhije niške održalo je parastos, a molitvu je pročitao vrhovni rabin jevrejske zajednice u Srbiji, **Isak Asiel**. Tradicionalno, izviđači, učesnici marša „Tragom logoraša”, predali su raport.

- Na naše zadovoljstvo, potomci sve češće dolaze ovde, gde su njihovi preci stradali ili preživeli, i tako nastavljaju kulturu sećanja. Logor se čuva u

izvornom obliku, a postavka je prilagođena posetiocima svih uzrasta i nacionalnih i verskih pripadnosti. Mnogi ljudi dolaze ovde i prvi put saznaju šta se tu događalo, i izlaze sa suzama i probuđenim emocijama - rekao je Nebojša Ozimić, viši kustos Narodnog muzeja koji upravlja Memorijalnim kompleksom.

Nakon odavanja počasti, okupljeni su obišli logorske zgrade, osvrćući se na mračne stranice istorije koje ne smeju biti zaboravljene.

JEVREJSKA OPŠTINA SUBOTICA - KROZ VREME

Piše: Ružica Rudić Vranić

Jevrejska opština Subotica ubraja se među najstarije i najznačajnije jevrejske zajednice u Srbiji. Njeni počeci sežu u drugu polovinu 18. veka, a njen kontinuitet se ne meri samo godinama trajanja već i sposobnošću da, uprkos istorijskim lomovima, opstane i deluje u sadašnjosti.

U savremenom kontekstu, Jevrejska opština Subotica je živa zajednica, u kojoj se jevrejski identitet ne prenosi isključivo kroz formalne oblike održavanja zajednice i religijskog života, već i kroz kulturne, edukativne i stvaralačke programe. Shodno tome kontinuitet delovanja zajednice podrazumeva pažljivo balansiranje između tradicije i savremenih potreba odnosno između sećanja i života koji se nastavlja.

Verski život se odvija kroz redovne Kabalat Šabat molitve, i ritualno obeležavanje svih velikih praznika, dok se u obnovljenoj Velikoj sinagogi organizuju službe za Erev Roš Hašana i Erev Šavuot.

Jevrejska opština Subotica od 2015. god. organizuje Jeseni festival jevrejske kulture u Subotici čiji je cilj da ponudi kvalitetne programe koji svedoče o prisustvu Jevreja u životu i razvoju Subotice.

Važan segment jačanja zajedništva predstavljaju i tzv. veliki godišnji izleti u inostranstvo, namenjeni članstvu zajednice. Putovanja u zemlje poput Slovenije, Italije, Austrije, Češke ili Rumunije povezana su sa upoznavanjem jevrejskog nasleđa i obilaženjem drugih značajnih lokaliteta, čime se osnažuje osećaj pripadnosti zajednici.

U opštini se organizuju i različita predavanja stručnjaka, a poseban značaj imaju okupljanja posvećena jevrejskim temama. Tako je subotička zajednica nedavno bila domaćin seminara „Korak po korak” - Šabat Limud. Na zatvaranju seminara postavilo se pitanje:

ŠTA JE I GDE ĆE BITI SLEDEĆI KORAK?

Na predavanjima i u diskusijama učesnika, ipak se kao jedan od mogućih usmerenja izdvojio pojam “rejudaicizacije” - kao procesa obnavljanja primene principa

Kreativna radionica se prepoznaje kao deo nastojanja jevrejske zajednice u Subotici da očuva verski i kulturni kontinuitet

Magiš, čarolija

judaizma u zajednicama.

U takvom okruženju nastala je i razvila se Kreativna radionica Magiš. Njeno delovanje uklapa se u širi napor zajednice da se jevrejsko nasleđe ne čuva samo kroz institucionalne oblike, već i kroz aktivno kulturno i stvaralačko iskustvo.

KREATIVNA RADIONICA MAGIŠ - DESET GODINA

Sa idejom da se u program kulture Jevrejske opštine Subotica uvedu nove aktivnosti, pre deset godina pokrenuto je delovanje Kreativnih radionica uz odobrenje Izvršnog odbora zajednice.

Za naziv radionice izabrana je reč Magiš (Mgish) koja na jidišu znači čarolija.

Odabrano ime simbolično opisuje suštinu i svrhu delovanja: pretvaranje skromnih materijala u predmete sa dodatnim estetskim, praktičnim i duhovnim sadržajem.

Tokom protekle decenije aktivnosti Magiša, uz svesrdnu podršku rukovodstva JOS-a, izrasle su u mesto kontinuiranog druženja, učenja i zajedničkog stvaranja.

Najznačajnija vrednost kreativnih radionica jeste dobrovoljni timski rad usmeren na očuvanje jevrejskog kulturnog identiteta i judaizma. Otvoren pristup, koji omogućava zainteresovanim da učestvuju prema sopstvenim mogućnostima, stvara osećaj pripadnosti, međusobnog uvažavanja i doprinosi vitalnosti male zajednice kakva je Jevrejska opština Subotica.

Tokom deset godina postojanja održano je oko 160 radionica i više od 25 radnih i edukativnih izleta, uz približno 5 000 volonterskih sati. Moto Magiša - „sadržajno druženje uz kreativni rad” - je na taj način prerastao prvobitne okvire edukativnih radionica.

U regiji kojoj pripada i JO Subotica postojao običaj ukrašavanja sinagoge i domova Aškenazi Jevreja papirnim cvetovima i dekoracijama od urezanog papira

duga deceniju

HIDUR MICVA

Osnovni princip delovanja radionice zasniva se na zapovesti Hidur micva („ulepšavanje zapovesti” ili „izvršavanje verske zapovesti na lepši, kvalitetniji način” - prim. red.) - nastojanju da se verske zapovesti ne izvršavaju samo formalno, već sa pažnjom, promišljenom namerom i posebno uložnim trudom.

Dekorisanje prostora opštine za praznike, izrada ritualnih i simboličkih predmeta, kao i priprema tradicionalne hrane predstavljaju vidljiv doprinos verskom, kulturnom i društvenom životu zajednice. Hidur micva na taj način postaje iskustvo dostupno celokupnoj zajednici.

JUDAIZAM KAO TEMATSKO POLAZIŠTE

Jedan od važnih aspekata delovanja radionice jeste negovanje postojećih, ali i obnavljanje jevrejskih tradicija i običaja koji su tokom tragičnih istorijskih prekida bili potisnuti ili zaboravljeni.

Među najznačajnijim poduhvatima takve vrste ističe se obnavljanje običaja gradnje Suke, koji je ponovo uspostavljen nakon dugog vremenskog perioda. Prva nova suka podignuta je 2024. godine u dvorištu sinagoge, uz posebnu ručno izrađenu dekoraciju. Na taj način simbolično je vraćen važan seg-

ment prazničnih običaja zajednice.

Posebno se pamti radionica dekoracije Velike sinagoge nakon ponovnog otvaranja 2018. godine. Učesnice su imale čast i zadovoljstvo da za praznik Šavuot svojim cvetnim aranžmanima ukrase obnovljeni prostor.

Kada je reč o dekoraciji za Šavuot, jedno istraživanje pokazalo je da je u regiji kojoj pripada i Jevrejska opština Subotica postojao običaj ukrašavanja sinagoge i domova Aškenazi Jevreja papirnim cvetovima i dekoracijama od urezanog papira (royzelekh - ruže, cvetovi; shavuoslekh - ukrasi za Šavuot). Odlučeno je da se ta tradicija usvoji i obnovi u savremenom obliku.

U tom duhu organizovane su i terakot-radionice posvećene izradi glinenih pločica inspirisanih motivima Sinagoge, praćene stručnim predavanjem o njihovom poreklu i značenju.

PRAZNIČNI KALENDAR KAO OKVIR STVARANJA

Planiranje programa radionica prati ritam jevrejskog kalendara - od Roš Hašane preko Sukota, Hanuke, Tu Bišvata, Purima i Pesaha, do Šavuota.

Svaki praznik donosi posebnu simboliku,

kreativnu temu i duhovnu poruku. Izrada dekoracija i prazničnih ukrasa nije sama sebi cilj - ona doprinosi uključivanju članova zajednice u zajednički doživljaj praznika. Posebno mesto u obeležavanju praznika ima i tradicionalna trpeza.

Purim se obeležava pripremanjem Hamantašen (Hamanovih ušiju) za učesnike praznične večere, dok je za Tu Bišvat uvedena savremena interpretacija posluženja propisanog voća i semenki u obliku pripreme voćnih kuglica.

JEVREJSKI VIZUELNI SIMBOLI

Tematika mnogih radionica bila je obrada jevrejskih vizuelnih simbola, poput menore, hanukije, Davidove zvezde ili Hamse. Zajednički radovi u tehnikama origamija, papirnog cveća, kolaža i tapiserije ukrašavaju prostorije opštine.

Purim se obeležava i izradom ručno pravljenih maski ili za članove zajednice.

LIKOVNE I PRIMENJENE TEHNIKE

Izrada i dekoracija kutija, makrame, dekupaž, čestitke, oslikavanje torbi, mini-

JEVREJSKA OPŠTINA SUBOTICA - KROZ VREME

police od CD ploča, pravljenje sapuna i sveća, nakit od polimerne gline, terakota-radionice, slikanje na staklu i papirne korpice za jaja (Pesah) samo su neke od aktivnosti tokom višegodišnjeg delovanja radionice.

Ove aktivnosti proširuju veštine, jačaju samopouzdanje i - što je najvažnije učesnicama donose dragoceni doživljaj uspeha.

RADNI I EDUKATIVNI IZLETI

Osim praktičnog rada u prostorijama opštine, značajan deo programa Magiš čine edukativni i radni izleti.

Posete muzejima, sinagogama, zanatskim i umetničkim institucijama u zemlji i regionu (Beograd, Budimpešta, Segedin, Sentandreja) omogućile su upoznavanje sa različitim aspektima jevrejske kulture, ali i primenjene umetnosti i zanatske tradicije drugih kultura. Posebno su značajne radionice vođene od strane stručnjaka, koje učesnicama omogućavaju sticanje novih znanja.

VIRTUELNI PROSTOR I OČUVANJE KONTINUITETA

Kreativna radionica Magiš ima stranicu na Fejsbuku, koja služi kao platforma za informisanje učesnica o predstojećim radionicama i drugim aktivnostima, ali i

kao prostor za prikaz postignutih rezultata.

Tokom pandemije kovida, u želji da se održi komunikacija među učesnicama, pokrenuta je „Mala škola košer kuvanja“. Objavljeno je više od šezdeset priloga - tekstova o istoriji jevrejske kulinarne tradicije, receptata za tradicionalna i savremena košer jela, kao i sadržaja vezanih za Šabat i praznike. Posebnu zanimljivost činili su recepti iz knjige „Kuhar jevrejske žene“, autorke Aranke Rosenfeld, nekadašnje članice Jevrejske opštine Subotica.

DESET GODINA

Delovanje Magiša svedoči da druženje uz kreativni rad može postati mnogo više od edukativne aktivnosti. U tom procesu načelo Hidur Micva prepoznato je kao podsticaj da se zajednički prostori, simboli i običaji oblikuju sa još više truda, pažnje i posvećenosti.

Deset godina rada Kreativne radionice Magiš se tako prepoznaje kao deo nastojanja jevrejske zajednice u Subotici da očuva svoj verski i kulturni kontinuitet.

NAŠI U IZRAELU

Ex Yu susret u Aškelonu

Iz Aškelona: Ivona Fišer

Na sugestiju *Hitadhdut Olei Jugoslavija* i **David Šlezinger**, organizovala sam susret ljudi koji su sa prostora bivše Jugoslavije i govore neki od jezika bivše nam domovine i otadžbine.

Ta okupljanja i druženja nazivamo „Ex Yu susreti“!

Postoji šest grupa u Izraelu koje se organizuju sa istim ciljem. Naša ekipa je takozvana „grupa jug Izraela“.

Cilj nam je da održimo naše znanje i govor srpsko-hrvatskog jezika, a sve to kroz ta naša zajednička druženja i susrete. Ovoga puta ja sam bila domaćin i organizovala sam susret kod mene u Aškelonu.

Okupilo nas se dvadesetak iz raznih krajeva... iz Srbije, Bosne i Hercegovine, Makedonije, Slovenije.

Neki od prisutnih su bili oni koji su rođeni ovde u Izraelu, ali znaju jezik koji su njihovi roditelji „doneli“ i govorili. Svako od prisutnih se na početku kratko predstavio, jer neki su se poznavali

„Jugovići“ s juga Izraela sa nostalgijom neguju svoj stari jezik i običaje

od ranije, ali neki i ne!

Veče smo nastavili u lepom nostalgičnom raspoloženju i sa dobrom hranom koje je kao i uvek bilo previše,

kao i u planiranju sledećeg susreta u kibucu Gat.

Srdačan pozdrav čitaocima „Jevrejskog pregleda“ sa juga Izraela!

DA HRAM BUDE LEPŠI

Vitraži

Na tom zadatku angažovana je
Zanatsko–umetnička radionica
„Atelje Stanišić“ iz Sombora

za Novosadsku sinagogu

Piše: Edita Jankov

Aleksandra Stanišić, vlasnica radionice „Atelje Stanišić“ iz Sombora, gostovala je 27. januara 2026. u Klubu JONS, gde je, zajedno sa istoričarkom umetnosti **Donkom Stančić**, govorila o radu ove firme. Povod su vitraži po kojima je radionica poznata gotovo 120 godina, kao i njihova obnova na Novosadskoj sinagogi, čiji je vlasnik Jevrejska opština, dok održavanje obezbeđuje Grad Novi Sad. Enterijer ovog jevrejskog hrama upravo zahvaljujući vitražima ima svoju posebnu monumentalnost, a posao njihove restauracije poveren je ateljeu iz Sombora.

Radionica je osnovana 1898. godine, kada je **Milan Stanišić** otvorio radnju u Somboru, a već 1908. nastaje „Atelje Stanišić“, specijalizovan za izradu i restauraciju vitraža i mozaika. Posle prekida rada nakon Drugog svetskog rata, radionica je obnovljena i nastavljena kroz porodičnu tradiciju. Njeni radovi danas krase brojne objekte, među kojima su Karlovačka gimnazija, Saborna crkva u Sremskim Karlovcima, crkva u Petrovaradinu, kao i sinagoga u Subotici i svečana sala SANU u Beogradu.

Delatnost ateljea proširena je i van zemlje - izrađivani su vitraži za hotel „Gelert“ u Budimpešti, objekte u Rusiji, kao i crkve u Beogradu, Hjustonu i Sarajevu. Tradicija je nastavljena i u novijim generacijama, a radionicu danas vodi Aleksandra Stanišić, uz plan da je preuzme i njena kći.

U Jevrejskoj opštini predstavljeni su radovi ateljea uz video-projekciju, a posebna pažnja posvećena je obnovi vitraža Novosadske sinagoge. Originalne vitraže izradila je budimpeštanska firma **Mikše Rota**, dok je „Stanišić“ već ranije radio na njihovoj popravci posle Drugog svetskog rata.

Sadašnja rekonstrukcija, koja se odvija od jula 2023. uz saglasnost Zavoda za zaštitu spomenika kulture i uz finansiranje grada, sprovodi se fazno: prozori se demontiraju, restauriraju u radionici i vraćaju na svoje mesto. Na taj način vitraži Novosadske sinagoge postepeno dobijaju svoj puni sjaj.

PANČEVO

Vesela proslava U JEVREJSKOJ OPŠTINI

Pančevci su od Jevrejskog istorijskog muzeja dobili poklon koji ih je raznežio

Jevrejska opština Pančevo obeležila je, u nedelju 8. marta, Purim - najveseliji jevrejski praznik, okupljajući članove zajednice svih generacija u prostorijama opštine. Proslava je protekla uz mnogo smeha, muzike i druženja.

U duhu tradicije, gotovo svi prisutni došli su pod maskama, što je dodatno doprinelo prazničnoj atmosferi. Tokom večeri ispričana je i čuvena priča o Esteri, hrabroj jevrejskoj kraljici, koja je spasila svoj narod, što je centralni motiv praznika Purim.

Zaposleni u kancelariji Jevrejske opštine pripremili su ukusno posluženje za sve goste. Na trpezi su se našle razne poslastice, među kojima i nezaobilazne „Amanove uši“, tradicionalni kolači koji se pripremaju upravo za ovaj praznik.

Poseban program bio je pripremljen za najmlađe članove zajednice. Deca su imala svoj zabavni deo večeri, tokom kojeg su učestvovala u igri i druženju u veseloj atmosferi.

Za muzički deo programa bio je zadužen **Nikola Salaćanin**, koji je uz pesmu i gitaru izvodio tradicionalnu jevrejsku muziku i tako doprineo prazničnom raspoloženju. Program je dodatno obogatio i dugogodišnji prijatelj opštine **Žule**, koji je izveo nekoliko recitacija i odlomaka iz dramskih dela.

Tokom svečanosti povodom praznika Purim, Jevrejska opština Pančevo dobila je i poseban poklon koji ima veliku istorijsku vrednost. Predstavnici Jevrejskog istorijskog muzeja uručili su zajednici originalnu predratnu tablu sa oznakom Jevrejske opštine Pančevo,

koja je nekada stajala na zgradi opštine i svedočila o životu nekada brojne i aktivne jevrejske zajednice u gradu.

Poklon obradovao i ganuo okupljene jer predstavlja retko sačuvan trag predratnog života pančevačkih Jevreja. Za članove zajednice u Pančevu ovo je bio veliki trenutak i velika čast, deo njihove istorije se simbolično vratio kući. Tabla ne predstavlja samo muzejski predmet, već i snažan podsetnik na bogatu tradiciju jevrejske zajednice koja je u Pančevu postojala još od 18. veka i značajno doprinosila razvoju grada

U toploj i prijateljskoj atmosferi, uz muziku, smeh i druženje, članovi zajednice proveli su večer u duhu tradicije i zajedništva, potvrđujući da Purim ostaje jedan od najradosnijih praznika koji okuplja generacije i čuva duh zajednice.

Predstavnici Jevrejskog istorijskog muzeja uručili su zajednici originalnu predratnu tablu sa oznakom Jevrejske opštine Pančevo, koja je nekada stajala na zgradi opštine

UKRATKO IZ ZRENJANINA

Komemoracije

Članovi Jevrejske opštine Zrenjanin obeležili su Međunarodni dan sećanja na žrtve Holokausta, polaganjem venaca na spomen-ploču na mestu nekadašnje sinagoge i prisustvovali komemorativnim skupovima u Novom Sadu i Pirotu.

NOVA KNJIGA

U prostorijama Jevrejske opštine Zrenjanin, održana je promocija knjige "Jevrejska groblja Srednjeg Banata" autorke **Edit Pešti Popović**. Moderator promocije i urednik knjige **Vladimir Arsenić**, u uvodnom delu večeri, predstavio je ukratko tri knjige koje su prethodile pisanju ove, nakon čega je Edit pojasnila povezanost između sve četiri knjige rekavši da je zapravo sada zaokružena priča. Koliko je truda i rada uloženo u

pisanje, govore detalji i fotografije u knjizi, dok je anegdote i izazove sa kojima se susretala tokom istraživanja i prikupljanja podataka, Edit nesebično podelila sa publikom. Cilj pisanja ovog štiva je pronalazak, beleženje i očuvanje jevrejskih groblja kao doprinos očuvanju sećanja na Jevreje i njihove živote u višenacionalnoj sredini poput Banata, do avgusta 1941. godine, kada su deportovani da se više ne vrate.

Priprema za Tu Bišvat

Najmlađima je bilo najzabavnije, na radionicama. Malo su malo sadili, malo seckali i lepili, kako bi se pripremili za praznike Tu Bišvat i Purim. Uz rad su ponavljali običaje i značaj samih praznika, dok su starija deca svojim mlađim drugarima ispričala priču o hrabroj Esteri.

PURIM U NOVOM SADU

Živa muzika, gosti još življi

Maske su bile maštovite, a najviše smeha izazvala je duhovita interpretacija tableta bromazepama

U prostorijama Jevrejske opštine Novi Sad 2. marta 2026. godine održana je tradicionalna proslava Purima, jednog od najradosnijih praznika u našem kalendaru. Više od 80 članova Opštine uživalo je u večeri punoj smeha, muzike i maštovitih kostima, slaveći običaje i duh zajedništva.

Program je otvoreno čitanjem Knjige o Esteri (Megilat Ester), podsećajući prisutne na spas jevrejskog naroda. Nakon verskog dela usledio je maskenbal i takmičenje za najlepšu i najmaštovitiju masku.

Prvu nagradu osvojio je **Predrag Momčilović**, koji je oduševio sve

upečatljivom maskom mumije. Pored njega, posetioci su mogli da vide niz kreativnih kostima - od majstora Boba, stjuardese i fudbalskog trenera, do maske inspirisane Ejmi Vajnhaus, ali i duhovite interpretacije tableta bromazepama, koja je izazvala smeh među prisutnima.

Posebno interesovanje privukla je tombola sa vrednim nagradama, zahvaljujući donacijama članova opštine. Među

nagradama su se našle slike poznatih umetnika, kvalitetna vina, zvučnici, a glavni dobitnik je osvojio smart televizor.

Za atmosferu punu energije pobrinula se živa muzika, a učesnici su plesali, pevali i družili se do kasnih sati. Proslava je još

jednom potvrdila značaj očuvanja tradicije i jačanja zajedništva u okviru Jevrejske opštine Novi Sad.

KNJIGA KOJU NE SMEMO ZABORAVITI

„JEVREJI NOVOG
KNEŽEVCA
I OKOLINE“

Autor Jožef
Sabo,
na promociji

Nekada je u tom kraju živela velika jevrejska zajednica, danas – nijedan Jevrejin

Piše: Aron Albahari

Izlasci iz štampe knjiga koje govore o jevrejskoj istoriji i nasleđu na ovim prostorima nije tako česta, pa kada se, konačno, tako nešto dogodi, ne smemo dozvoliti da nam „prođe ispod radara“ - nikako! Jedna od takvih knjiga je nedavno predstavljena studija „Jevreji Novog Kneževca i okoline“ autora **Ištvana Saba**.

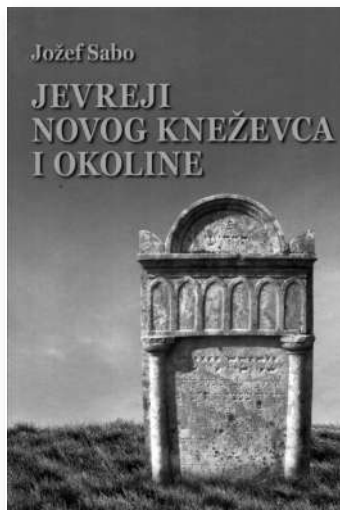
Sabo je podsetio da je knjiga nastala na molbu, sada nažalost pokojnog, **dr Teodora Kovača**.

Prvobitno zamišljena kao rad od svega nekoliko stranica, pretvorila se u knjigu u kojoj je obuhvaćen život Jevreja u Novom Kneževcu i petnaestak okolnih mesta u periodu od 18. veka do 1941. godine.

Svojevremeno je govoreći na promociji, pisac, vrsni zavičajni istoričar Severnog Banata, rekao gostima da je delo posvetio nevinim žrtvama Holokausta.

Štivo polazi od istorije dolaska sefardskih Jevreja u Banat, obrađujući poslednjih 300 godina - zaključno sa 1941. kada su svi odvedeni u logor. Tokom istraživanja i prikupljanja građe nailazio je na brojne podatke koji su ga iznenadili, a koji su vrlo značajni za istoriju Jevreja sa ovih prostora i samog Novog Kneževca i okoline.

Danas u Novokneževačkoj opštini ne živi nijedan Jevrejin. Zahvaljujući pomenutom prof. dr Teodoru Kovaču, rođenom Novokneževčaninu, svojevremeno je u ovom pitomom Banatskom mestu postavljena spomen-ploča na lokaciji

nekadašnje sinagoge, a 2021. godine je uređeno i ograđeno i Jevrejsko groblje na kojem su ostala 34 spomenika, i na kojem se, takođe, nalazi spomen-ploča ovdašnjim žrtvama Holokausta.

Kako autor navodi, doseljavanje Jevreja u Novi Kneževac u 18. veku nije bilo organizovano, već sporadično, sporo i postepeno, kao i u celom Banatu, počev od dobijanja dozvole za naseljavanje, pa sve do organizovanja svog osobenog verskog i kulturnog života. Oni su tu (u nevelikom broju) pristizali mahom u drugoj polovini 18. veka i bavili se njima dozvoljenim zanimanjima: zakupom, trgovinom, apotekarstvom i medicinom.

Treba istaći da knjiga spada u malobrojne objavljene o Jevrejima u Vojvodini van većih gradskih centara kao što su Novi Sad i Subotica, kao i da ovaj veoma lepo ilustrovan istraživački

poduhvat donosi i predstavlja mnogo interesantnih detalja, razotkrivajući istoriju Jevreja severnog Banata u poslednja tri veka. Posebnu težinu knjizi daju fotografije važnijih mesta i likova, potresne životne priče onih koji su preživeli Holokaust i biografije poznatih i preživelih Jevreja, po čemu je ona i svojevrsna monografija.

Izdavač ove vredne i značajne knjige, pod pokroviteljstvom Opštine Novi Kneževac, je Narodna biblioteka „Branislav Nušić“, u čijoj sali je pre nekoliko godina bila i njena prva promocija. Knjiga je ilustrovana i ima 183 strane.

Jevrejska zajednica zahvalna Jožefu Sabu na ovom izdavačkom poduhvatu, kao i našem dragom Teu Kovaču, Opštini Novi Kneževac i tamošnjoj biblioteci „Branislav Nušić“.

SVETSKO JEVREJSTVO - MART 2026.

HOLANDIJA*Zabrana Muslimanskog bratstva*

Holandski parlament usvojio je predlog da se zabrani Muslimansko bratstvo i sa njim povezane organizacije. U obrazloženju se navodi upozorenje francuskog izveštaja o dugoročnoj infiltraciji s ciljem uspostavljanja islamske države zasnovane na šerijatu, kao i odluka

Francuske da zabrani ovu organizaciju.

Međutim, predlog nije automatski zakon. Vlada prvo mora odlučiti da li će ga sprovesti, a zatim ministar pravde procenjuje postoji li pravni osnov.

U Holandiji se organizacije zabranjuju samo ako ugrožavaju javni poredak

ili demokratski sistem.

Tužilaštvo potom pokreće postupak pred sudom, koji procenjuje da li organizacija deluje u zemlji i da li podstiče nezakonite aktivnosti.

Sud može doneti konačnu odluku o zabrani.

KLUB KAO KOŠNICA

Izveštava I. Stamenković

Lepi predmeti i još lepši trenuci

Kreativnu radionicu dekupaža organizovala je Ženska sekcija JONS-a 6. februara 2026. godine u Klubu. U opuštenoj i inspirativnoj atmosferi okupilo se više od 20 žena.

Uz mnogo smeha i razgovora izrađivale su bukmarkere (obeleživače stranica), kao i male dekorativne daske, dajući svakom radu lični pečat. Radionica je bila ispunjena kreativnom energijom, međusobnom podrškom i osećajem zajedništva.

Osim lepih rukotvorina, ponele su kući, sa sobom i nove uspomene.

Bilo je to još jedno prijatno okupljanje koje je podsetilo koliko su ovakvi susreti dragoceni - jer ne samo da kreiraju lepe predmete nego i lepe trenutke koje dele.

Praznik boja i mirisa

Ženska sekcija JONS, u susret proleću, organizovala je 14. marta radionicu "floristike", okupivši tridesetak učesnica i mališana. Od samog početka radionice osetila se lepa, opuštena atmosfera - smeh, razgovori i prijatna energija povezivanja.

Radile su sa raznim prirodnim cvećem i pravile bogate cvetne korpe i aranžmane. Svaka učesnica je na svoj način kombinovala boje i oblike, pa su nastajale raznolike kreacije. Prostor je u jednom trenutku bio pun mirisa i boja, baš onako kako zamišljamo proleće. Posebnu radost u ovo druženje doneo je i smeh mališana koji su tu bili.

Najlepše je bilo na kraju kad je svaka od učesnica radionica svoju korpu ponela kući - kao mali, lični podsetnik na još jedno lepo druženje.

Pregled aktivnosti u 2025.

Još jedno okupljanje Ženske sekcije, posvećeno retrospektivi 2025. godine održano je 21. februara u Klubu JONS-a.

U toploj atmosferi prisetile su se susreta, aktivnosti, zajedničkih trenutaka i uspomena koje su proživele zajedno u prošloj godini. Napravile su, takođe, pano retrospektive, ispunjen zajedničkim fotografijama, a koji sada krasi klupske prostorije.

Posebnu radost susretu doneo je gost iz Izraela, umetnik **Heci Koen**, koji je predstavio svoj ručno rađeni nakit. Njegovi radovi su oduševili prisutne, a neke od žena su kupovinom nakita pružile iskrenu podršku njegovom radu i stvaralaštvu.

EPOPEJA O VREMENU PONIŽAVANJA

Ladislav Blam

“Memoari”

Posle svih preživljenih patnji, tragičnog gubitka dva sina, Laslo je smogao snage da svoja sećanja zabeleži, dok bi mnogi posle doživljenog digli ruke od svega

Piše: Edita Jankov

Knjiga “Memoari” **Ladislava Blama** predstavljena je 3. februara u klubu JONS. Ko je bio Ladislav Blam? „On nije bio ni pisac niti istoričar“ kako piše u recenziji **Pavle Vamošer**. Bio je Novosađanin, Jevrejin, koji je smogao snage da deset godina nakon završetka Drugog svetskog rata zapiše sećanja na strahote Holokausta i sve tragične trenutke u svom životu od 1941. do 1945. godine. A tragičnih trenutaka je bilo napretek: starijeg sina **Ota**, studenta veterine, člana Pokreta otpora, izgubio je na početku rata, a mlađi sin **Ervin**, student farmacije, stradao je krajem rata, na prisilnom radu. Ladislav je sa suprugom **Adelom** deportovan u radni logor u Austriji.

Svoja sećanja na stradanja rukom je zabeležio na mađarskom jeziku, te ih je 1955. godine poslao u Izrael, u muzej Jad Vašem u Jerusalimu. Tamo je taj rukopis, zajedno sa propratnim pismom, arhiviran i zaveden. U posed teksta došli smo zahvaljujući angažovanju **prof. dr Pavla Katića**, uglednog člana Jevrejske opštine u Novom Sadu koji neumorno beleži učestvovanje Jevreja u borbi protiv fašizma. Tekst smo dobili zaobilaznim putem, takoreći igrom slučaja. Prepoznali smo vrednost Blamovih sećanja kao vrednog ličnog i istorijskog svedočanstva o jednom zlom vremenu, a prepoznali smo ga i kao svedočenje o prošlosti Novog Sada. “Memoari” Lasla Blama su verodostojna epopeja o vremenu

ponižavanja ljudi, ali i svedočenje o ljudskom dostojanstvu.

Imena **Ota** i **Ervina Blama** uklesana su, uz stotinak drugih, u kamen koji je postavljen u dvorištu Novosadske sinagoge, a koji stoji kao pomen na Jevreje učesnike borbe protiv fašizma.

Da se tekst, čiji tačan naslov glasi “Memoari (Ratne godine 1941-1945)” prevede na srpski jezik i izda u vidu knjige, pored neumornog **Pavla Katića**, sa posebnim entuzijazmom pomogli su **dr Evgenije** i **dr Dimitrije Segedi**. Ladislav i njegova supruga **Adela Blam** bili su jedini rođaci njihovog oca **Ivana Segedija**, koji su preživeli Drugi svetski

rat. Zato ova knjiga nosi i lični porodični pečat. Porodična fotografija porodice Blam, kao i venčana fotografija **Ivana Segedija** i **Milice Milovanović**, sa zajedničkom slikom **Ivana Segedija** i **Ota Blama** doprinose tome da imena dobiju ljudski lik.

Publici u Klubu knjigu su predstavili **Pavle Katić**, recenzent **Pavle Vamošer**, lektor

Pisac se nije libio da izrazi svoje razočarenje u neke ortodoksne Jevreje uzdržane u pružanju pomoći drugima, s opravdanjem da, prema Tori, treba prvo sebi pomoći

Borislav Hložan i prevodilac **Edita Jankov**. Izdavač je bila Jevrejska opština Novi Sad.

Osvrćući se na sadržaj “Memoara” predstavljajući su ukazali na jednu od karakteristika ličnosti pisca: čak i kad je komentarisao užasne uvrede koje su od komšija trpeli Jevreji u to zlo vreme, Blam je ovako formulisao svoju reakciju: „Novine su raspirivale antisemitizam do najširih slojeva društva“.

Citiraćemo jedan pasus iz knjige:

“...Posle pet dana, voz je stigao na stanicu Štrashof u blizini Beča. Za razliku od Aušvica, ovde je bilo više šanse da se preživi, jer su deportirani bili namenjeni dobrim delom za rad u poljoprivredi. Slede dani logorskog života, preživljavanje, dovičanje, rad. Nižu se likovi, na stotine, pretežno iz jevrejskog okruženja, rođaci, prijatelji, udaljeni i bliži, nepoznati, logorsko osoblje i upravljači, sve dato mimo šablona crno-belo, naši-njihovi. Od svih fela, vredni i spremni da pomognu, egoiste, lenjivci, zabušanti, oblaporni...”

Zadivljujuće je da su svi ti likovi mahom označeni svojim imenima i prezimenima. Pisac se nije libio da izrazi svoje razočarenje u neke ortodoksne Jevreje uzdržane u pružanju pomoći drugima, s opravdanjem da, prema Tori, treba prvo sebi pomoći. Ovi “Memoari” pružaju i sliku izuzetne jevrejske umreženosti u kojoj je skoro svako nekome nešto.

Posle svih preživljenih patnji, tragičnog gubitka dva sina, Laslo Blam je smogao snage da svoja sećanja zabeleži. Dok bi mnogi posle doživljenog digli ruke od svega, on je shvatio da to ima smisla i značaja za život koji se nastavlja. Memoari Lasla Blama predstavljaju pobedu smisla nad besmisлом, života nad smrću.

KNJIGA DRAGOCENIH USPOMENA

Jevrejski muzičari

Piše: Edita Jankov

Pred punom Salom Jevrejske opštine Novi Sad, 24. februara, večer posvećeno predstavljanju knjige “Jevrejski muzičari u Novom Sadu” otvorio je **Mirko Štark**, ističući da je ona pravi spomenik jevrejskim muzičarima ovoga grada, riznica podataka za svakog čitaoca, ali i bogat izvor budućim istraživačima.

Na samom početku, muzički doživljaj - klavirsku kompoziciju **Rikarda Švarca** maestralno je odsvirala pijanistkinja **Dina Šuklar Vizeki**.

Već sam naslov otkriva kakvu tematiku obrađuje ova monografsko-leksikografska publikacija. Čitalac u njoj pronalazi iscrpne podatke o doprinosu muzičara jevrejskog porekla i identiteta novosadskom muzičkom životu. Istražuju se umetnički putevi onih jevrejskih muzičara čiji su životi i delatnost na različite načine i u različitom obimu vezani za Novi Sad, u periodu dužem od dva veka. Neki od njih su u Novom Sadu rođeni i školovani, da bi profesionalnu karijeru, zatim, gradili u drugim sredinama. Drugi su u ovaj grad dolazili kako bi tu živeli i radili, ostvarivali značajne umetničke rezultate.

Knjiga ima dve celine: prva daje istorijski osvrt na prisustvo Jevreja u ovom delu Evrope i kulturološka kretanja proteklih nekoliko vekova. I ne samo to, i fusnote su se pokazale kao dragocen izvor saznanja u vidu istorijskih i biografskih podataka, naslova kompozicija, različitih citata i referenci. U njima nalazimo i repertoare pozorišta, muzičkih društava, programe koncertnih dvorana, kulturnih ustanova minulog vremena. Iz njih stičemo predstavu i o muzičkom ukusu tadašnje publike.

Druga celina sadrži leksikon jevrejskih muzičara Novog Sada sa sažetom biografijom i opisom muzičke karijere

*Iskrpni podaci
o doprinosu
muzičara
jevrejskog
porekla i
identiteta
novosadskom
muzičkom
životu, koji se
ne smeju
predati
zaboravu*

svakog od njih. Uz svako ime priložena je i fotografija, a gde god je to moguće, navedena je i literatura iz koje su podaci uzeti. U njoj se nalaze kako imena muzičara s kraja devetnaestog i početka dvadesetog veka, tako i onih koji su delovali u dobu bližem nama, sve do onih koji aktivno deluju i sada kao muzički pedagozi ili izvođači.

Recenzent knjige **dr Ivana Medić**, iz Muzikološkog instituta Srpske akademije nauka i umetnosti u Beogradu, ukazala je na visoke vrednosti ovog naučno-istraživačkog projekta, hvaleći stručni i sistematski rad na njemu, što podrazumeva vredno iščitavanje starih novinskih zapisa, arhivskih spisa, traganje za odgovarajućom domaćom i stranom literaturom.

Docentkinja **dr Ljubica Ilić**, sa Akademije umetnosti u Novom Sadu, takođe recenzent ove knjige, govorila je o različitim aspektima izložene građe. Istakla je da su za kulturni život prošlih vremena zaslužni često zaboravljeni akteri i jedan od kvaliteta ovog naučnog rada jeste čuvanje uspomene kako na one koji su potonuli u zaborav, tako i one čije su zasluge široko poznate i često pominjane.

Aron Albahari, predsednik Digitalne biblioteke Saveza jevrejskih opština Srbije, u svom obraćanju istakao je značaj koji pridajemo očuvanju uspomena, ali i otkrivanju stvaralaštva iz prošlosti, jer sve ono što imamo danas, rezultat je delovanja onih koji su bili pre nas. Ovo delo je uneto u Jevrejsku digitalnu biblioteku, te će biti dostupno i u udaljenim delovima sveta.

Dr Nemanja Sovtić, jedan od autora knjige, istraživanje je fokusirao na delatnost kompozitora **Rudolfa Bručija** i **Rikarda Švarca**. Rad na monografiji otkrio je relevantne podatke o stvaralaštvu, životu i odnosu prema jevrejskom identitetu dvojice muzičara. Od značaja mu je bilo i to što je imao priliku i da se sretno sa Rudolfom Bručijem mlađim.

Prof. dr Ira Prodanov, autorka knjige, iznela je svoja iskust-

va tokom istraživanja. Istakla je veliku želju da dođe do što više podataka iz muzičkog života Novog Sada, da ga prikaže što verodostojnije sa usponima, prekidima i gubicima zajedno. U njenom emotivnom izlaganju, kao uostalom i u knjizi, osetila se vibrantna strast za otkrivanjem što više činjenica o uzletima i istorijskoj tragediji ovdašnjih Jevreja.

Prof. dr Tina Friauf, direktorka Centra za muzička istraživanja i dokumentaciju 'Bari S. Bruk', izvršna direktorka Međunarodnog repertoara muzičke literature (RILM) SAD, u svojoj recenziji piše:

"Strukturisana sa izuzetnom jasnoćom, knjiga prepliće širok istorijski narativ sa obimnim leksikografskim pregledom, nudeći i raskošnu interpretativnu celinu i precizno dokumentovane pojedinačne biografije. Njeni temelji počivaju na impresivnom rasponu primarnih izvora - od periodike kao što su Zastava, Dan i Jüdische Volksblatt, do raznovrsnih arhivskih zbirki - gradeći portret koji je podjednako autoritativan i duboko potresan".

Veče je uokvirila veličanstvena kompozicija **Maksa Bruha**, molitva „Kol Nidrei“. Izveli su je **Mihajlo Zurković** (violončelo) i **Marko Miletić** (klavir), suptilno, muzikalno, čarobno.

Prisutni na ovoj večeri bili su svedoci i jednog posebnog gesta. **Adam Gutvajn**, violinista i muzički pedagog, pevač u horu "Hašira", predao je Jevrejskoj opštini velikodušan poklon, iz porodične zbirke, vrednu violinu u kutiji od krokodilske kože, koja potiče iz Severne Amerike.

Dodajmo i to da na početku knjige stoji posveta: U znak sećanja na **Nikolu Davida** (1969-2024), kantora, operskog pevača i solistu hora "Hašira", u čijem je reosnivanju učestvovao.

Ovu publikaciju finansijski su podržali: Pokrajinski sekretarijat za kulturu, javno informisanje i odnose sa verskim zajednicama, Gradska uprava za kulturu Novi Sad i Jevrejska opština Novi Sad.

OBELEŽAVANJE SEĆANJA NA ŽRTVE HOLOKAUSTA - RETROSPEKTIVA

POTRESNA IZLOŽBA u Biblioteci grada Beograda

Auxiliary police, non-Germans marked with white armbands, guard Jewish women about to be killed under the supervision of German officers, Chernigov, Ukraine/Soviet Union, 1942. Hungarian National Museum, Historical Photo Department

*Oni su saučestvovali - pred
egzekuciju - Ukraina, 1942.*

- Neizmerno sam zahvalna ovim ljudima koji su nas spasili. Svi oni... bili su obični ljudi, čija imena se neće pronalaziti u istorijskim knjigama. U vremenu u kojem nije bilo dobrote, oni su je čuvali. Nisu mislili na sebe.

Ester Bem prisećajući se kako su nepoznati ljudi pomagali njoj i njenoj porodici da se sakrije

*Spasioci iz iz Le Ver
Garaña- Ana i Pol Lepaž*

*Žandarm
Teofil Lori
upozorio je
svoje komšije
Jevreje u
Lihtenštajnu i
pomogao im
da pobjegnu
u tada još
neokupirane
delove
Francuske*

*Jan Majecki
pomogao je
19-godišnjoj Rosi
Brunvik koja je
pobegla iz
Varšavskog geta
1943. Rosi je
kasnije uhvaćena
i odvedena na
prinudni rad i
jedina je u svojoj
prodicu koja je
preživela*

Piše: Aron Albahari

Prikaz izložbe iz naslova ovoga teksta započinjemo kratkim osvrtom na sve manifestacije koje su održane u Beogradu, a povodom 27. januara - *Međunarodnog dana sećanja na žrtve Holokausta.*

Centralna manifestacija bila je državna ceremonija kod spomenika „Menora u plamenu“ na Dorćolu (o kojoj smo izvestili u prošlom broju) koja je obeležena polaganjem venaca, prigodnim govorima i pevanjem Hora „Braća Baruh“. Događaj je okupio najviše zvaničnike, predstavnike grada, diplomate i udruženja, uz polaganje venaca i ođavanje pošte žrtvama.

Istim povodom u Memorijalnom centru „Staro sajmište“ održana su dva pro-

*Pomama za otimačinu imovine
ubijenih - Nemačka, 1940.*

Papirna "falš" Davidova zvezda izrađena kao znak solidarnosti, jun 1942. Francuska

Ponižavanje Jevreja uz smeh - Beč, 1938.

grama: Okrugli sto „Memorijali Holokausta: gde tragovi postaju projekat“ (uz prisustvo, pored ostalih uglednika, i italijanskog ambasadora) i izložba „Figure i senke Nandora Glida“, autorke **Asje Drače Muntean**.

Takođe, održana je i komemoracija na mestu nekadašnjeg logora Topovske šupe, jednom od prvih logora na teritoriji okupirane Srbije, gde je odata pošta žrtvama stradanja i proгона, prigodnim govorom i molitvom. Isto veće Hor „Braća Baruh“ je u Atrijumu Narodnog muzeja, a u okviru programa internacionalnog muzičkog festivala *Rossi Fest*, izveo tematski koncert „Portreti i sećanja“.

I udruženje Haver Srbija organizovalo je obeležavanje toga dana, kroz dva predavanja:

Deca u Holokaustu: progon i stradanje jevrejske dece u Jugoslaviji (predavač **Andrija Mihajlov**) i *Odnos istorije i književnosti* (predavač **dr Milica Karić**).

I konačno, koordinatorka organizacije Centropa za Srbiju (koja se bavi 'Očuvanjem jevrejskog sećanja') Jelena Kručićanin, ponudila je svim zainteresovanim, pre svih nastavnica u školama, *virtuelnu šetnju i rad sa aplikacijom Memory Lanes*, koja omogućava učenicima da kroz lične priče, mesta i glasove savremenika istražuju istoriju stradanja Jevreja tokom Holokausta, na neposredan i njima blizak način.

Ali ono na šta posebno želimo ovim tekstom da podsetimo, pomenemo i

opišemo, jeste obeležavanje ovoga dana (27. januara) i ove međunarodne manifestacije plemenitog i tužnog povoda, jeste održana izložba kojoj je domaćin bila Biblioteka grada Beograda u saradnji sa Ambasdom SAD. Reč je o izložbi „Some Were Neighbors: Choice, Human Behavior & the Holocaust“ (Neki su bili komšije: Izbor, ponašanje pojedinaca i Holokaust) koja je bila postavljena u Galeriji „Atrijum“ BGB-a. Održavala se u vre-

Fotografije su snimali sami zločinci, bez i malo stida! To je celoj izložbi davalo poseban, izuzetno upečatljiv, jak, emotivan i ličan efekat i doživljaj na posetiocima

menu od 27. januara do 13. februara, i bila je predstavljena kroz 22 panoa/plakata na engleskom jeziku. Na prvi pogled skromno, ali...

Bila je to više nego upečatljiva i potresna izložba! Ono što ju je posebno karakterisalo jeste naglašavanje pojedinih tragičnih, žalosnih i zločinačkih događaja predstavljenih fotografijama i tekstem prikazujući konkretne pojedince - njihovim imenom i prezimenom, kako žrtave tako i izvršioce ... sa tačnim datumima i mestima događaja. I gle čuda, te fotografije snimali su sami zločinci, bez i malo stida! To je celoj izložbi davalo poseban, izuzetno upečatljiv, jak, emotivan i ličan efekat i

doživljaj na posetioca.

Izložba je bila koncipirana tematski... kroz provokativne naslove tema: Isključenje (Jevreja) iz opšte zajednice / Ratna identifikacija (Jevreja kao „unutrašnjih neprijatelja“ / Odgovor na deportacije (Jevreja, Roma i Sinta) (podrškom pojedinih struktura i pojedinaca) / Odgovor pojedinaca na to i takvo nasilje (prema Jevrejima) / Ko se okoristio? I imao udela u progonu / Da li da preuzmem rizik i pomognem (nekome od Jevreja) / Dve vrste suseda / Revnosna saradnja sa Nalcima pred kraj rata / Pravi vernici, oportunisti, konfirmatori, disidenti... Nacistička vladavina izaziva podršku, poslušnost i strah / Ratna identifikacija sa Nalcima / Rekrutovanje lokalnih saradnika Nemaca, animiranjem netpepljivosti (prema Jevrejima) / Nacisti stvaraju i koriste podele u zajednici / Nemački pomagači u likvidaciji geta (u Poljskoj) / Kolaboracija ratnog stanja i postojećeg antisemitizma - kroz ličnosti pojedinih nosilaca vlasti, javnih službenika i običnih „posmatrača“.

Svaka od navedenih tema bila je predstavljena izuzetno upečatljivim fotografijama, konkretnim imenima, navođenjem mesta i datuma ... a pokrivala je prostor Nemačke, Austrije, Francuske, Poljske, Ukrajine i Mađarske.

Bila je to zanimljiva, informativna i potresna izložba koja je na vrlo upečatljiv način dala sliku jednog teškog vremena i svu veličinu okrutnost u stradanju Jevreja.

Da se ne zaboravi!

SVETSKO JEVREJSTVO - MART 2026.

VELIKA BRITANIJA**Zapaljena jevrejska vozila hitne pomoći**

U londonskom Golders Greenu zapaljena su četiri vozila jevrejske humanitarne organizacije Hatzola. Napad su izvela tri maskirana lica.

Odgovornost je navodno preuzela islamistička grupa Ašhan al-Jamin.

Premijer **Kir Starmer** osudio je napad kao udar na britanske vrednosti. Vlada će zameniti uništena vozila, a hitne službe pojačati pokrivenost.

Incident je dodatno uznemirio veliku lokalnu jevrejsku zajednicu.

Uhapšeni osumnjičeni za paljevinu

Britanska policija uhapsila je dvojicu muškaraca (45 i 47) zbog paljenja ambulantnih vozila Jevrejske zajednice u Londonu.

Terete se za podmetanje požara sa namerom ugrožavanja života.

Istraga uključuje i moguće veze sa islamističkom grupom i Iranom.

Policija smatra da je u napadu učestvovalo najmanje tri osobe.

Potruga za ostalim osumnjičenicima se nastavlja.

Kralj Čarls III podržao jevrejsku bezbednosnu organizaciju

Kralj Čarls III postao je pokrovitelj organizacije Community Security Trust. Organizacija pruža bezbednosne savete za oko 280.000 Jevreja u Britaniji.

Odluka nije direktna reakcija na nedavnu paljevinu jevrejskih ambulantnih vozila već deo njegove dugogodišnje podrške međureligijskom dijalogu i toleranciji.

Antisemitska izložba u Margateu

Izložba „Crteži protiv genocida“ (Drawings Against Genocide) umetnika Metjua Kolingsa (Matthew Collings) izazvala je osude zbog antisemitizma.

Radovi prikazuju Jevreje kao demone, šire teorije zavere i negiraju zločine Hamasa 7. oktobra. Organizacije protiv mržnje ocenile su sadržaj kao ekstremno uvredljiv. Političari i predstavnici jevrejske zajednice oštro su reagovali. Lokalne vlasti uklonile su promociju događaja sa svog sajta.

MAĐARSKA**Obnova Jevrejskog univerziteta u Budimpešti**

Mađarska vlada ulaže više od 13,5 milijardi forinti u obnovu Nacionalnog rabinskog seminara, projekat za koji se planira da bude završen 2027—2028. godine.

Institucija, osnovana 1877, ima ključnu ulogu u jevrejskom obrazovanju u regionu.

Preživela je Drugi svetski rat i komunizam, ostajući jedina takva ustanova u istočnoj Evropi.

Danas nudi savremene studijske programe.

Projekat ima simbolički i praktični značaj i naglašava očuvanje kulturnog nasleđa.

ŠVEDSKA

Plan za Jevrejski centar znanja u Geteborgu

Grad Geteborg finansira osnivanje Jevrejskog centra znanja sa 1,65 miliona kruna.

Centar će promovisati jevrejsku kulturu, dijalog i borbu protiv antisemitizma.

Planirano je da bude završen sledeće godine. Služiće kao mesto za edukaciju, događaje, i kulturnu saradnju.

Projekat ima široku političku podršku.

FRANCUSKA

Braća osumnjičena za terorizam

Dvojica braće (20 i 22) pod istragom su zbog planiranja smrtonosnog antisemitiskog napada. Policija je u njihovom vozilu pronašla oružje, kiselinu i ISIS zastavu.

Na digitalnim uređajima pronađena je džihadistička propaganda, a jedan je snimio zakletvu ISIS-u. Nalaze se u pritvoru i terete se za terorističku zaveru.

Francuska beleži nagli porast antisemitizma od rata u Gazi, sa 1.570 incidenata 2024.

BELGIJA

Zlostavljanje jevrejskog tinejdžera

Muškarac je fizički napao šesnaestogodišnjeg jevrejskog dečaka u Antverpenu.

Pripadnici grupe Šomrim zadržali su napadača do dolaska policije.

Napadač je poznat vlastima.

U poslednje vreme zabeleženo je najmanje osam incidenata protiv Jevreja u gradu, uključujući napade na decu.

HOLANDIJA

Napad na jevrejsku školu u Amsterdamu

Eksplozivna naprava aktivirana je kod jevrejske škole u Amsterdamu. Gradonačelnica **Femke Halsema** nazvala je incident namernim napadom na jevrejsku zajednicu.

Osumnjičeni su došli skuterom i postavili uređaj uz zid pre detonacije.

Nije bilo povređenih, a pričinjena je manja materijalna šteta.

Incident je deo šireg talasa napada.

Bezbednost u sinagogama i školama dodatno je pojačana.

Gradonačelnica je naglasila da se Jevrejima mora omogućiti da bezbedno i njihovoj deci da uče.

Premijer Rob Jeten o antisemitizmu

Premijer **Rob Jeten** izjavio je da talas antisemitizma izaziva strah i nesigurnost među Jevrejima u Holandiji. Nakon sastanka sa predstavnicima jevrejske zajednice priznao je da je reakcija vlasti bila spora.

Naveo je da antisemitizam raste godinama, delom zbog „uvoza“ konflikata sa Bliskog istoka.

Istakao je da se u nekim zajednicama šire neprihvatljivi stavovi prema Jevrejima.

Prioriteti su veći broj prijavi incidenata i jačanje obrazovanja.

U međuvremenu, dogodila su se dva napada: eksplozije kod sinagoge u Roterdamu i jevrejske škole u Amsterdamu.

Bezbednost je pojačana širom zemlje.

Sprečeno devastiranje sinagoge

Holandska policija sprečila je mogući napad u Hemstedeu, gde su uhapšena dvojica tinejdžera (14 i 17 godina). Kod njih su pronađeni materijali za koje se sumnja da su eksplozivni.

Postoje indicije da je meta bila sinagoga. Tužilaštvo navodi da su osumnjičeni pripremali napad eksplozijom ili paljevinom sa terorističkom namerom.

Istraga je u toku, a pritvor im je produžen.

Bezbednost je pojačana širom zemlje nakon više napada na jevrejske objekte (Rotterdam, Amsterdam).

Neki incidenti povezani su sa grupom Ašhab al-Jamin. Policija ispituje moguće veze između slučajeva.

**SAVEZ
JEVREJSKIH OPŠTINA
SRBIJE**

R A S P I S U J E

**70. NAGRADNI
KONKURS**

**za radove sa
jevrejskom tematikom**

Iz oblasti:

1) KNJIŽEVNOST (roman, pripovetka, pesma)

2) NAUČNI RAD

3) MEMOARI I HRONIKE

Žiri dodeljuje ukupno tri nagrade.

Žiri može odlučiti da nagrade dodeli i drugačije.

Radove slati na srpskom ili srodnim jezicima, kucane mašinom ili na kompjuteru, u dva primerka koji se ne vraćaju.

Autori ne mogu konkurisati sa radovima koji su već objavljeni ili nagrađeni na nekom drugom konkursu.

Radovi se potpisuju šifrom i dostavljaju uz drugi zatvoreni koverat sa razrešenjem šifre.

Krajnji rok za podnošenje radova je 31. avgust 2026.

Rezultati konkursa biće objavljeni u listu „Politika“ krajem novembra 2026.

Radove slati na adresu:

SAVEZ JEVREJSKIH OPŠTINA SRBIJE
/ za Nagradni konkurs /
Kneginje Ljubice 14, POB 30, 11000 BEOGRAD

SVETSKO JEVREJSTVO

KIPAR

Uhapšen pripadnik Hamasa pod sumnjom za planiranje napada na izraelske i jevrejske objekte u Evropi

Granične vlasti na Kipru uhapsile su 11. marta muškarca osumnjičenog da je član Hamasa i da je ilegalno prenosio municiju na aerodromu u Larnaki, nakon što je doputovao iz Libana na Kipar.

Muškarac, kojeg je tužilaštvo identifikovalo kao **Kamela M**, rođenog u Libanu, osumnjičen je da je prenosio 300 komada bojeve municije drugim osobama koje se takođe sumnjiče da su članovi Hamasa, sa ciljem pripreme „Hamasovih atentata na izraelske ili jevrejske institucije u Nemačkoj i Evropi“.

Kako je saopštila Savezna kancelarija tužilaštva, Kamel M. će biti izručen Nemačkoj i izveden pred sudiju radi daljih pravnih postupaka.

Njegovo hapšenje usledilo je nakon hapšenja još dvojice muškaraca, kojima je, kako se sumnja, predao municiju.

BELGIJA

*Paljevina u jevrejskoj četvrti
Antverpena*

Automobil je zapaljen u jevrejskoj četvrti Antverpena; odgovornost je preuzela ista grupa povezana sa napadima u Londonu. Dvojica maloletnika su uhapšena.

Ovo je deo serije od najmanje šest napada u dve nedelje povezanih s istom grupom.

Istraga je u toku.

DOBROVOLJNI PRILOZI

SJOS

Za „Jevrejski pregled“

3 000 dinara - Mirjana Veličković.
1 500 dinara — Ester Bajer
1 000 dinara — NN

BEOGRAD

Za Sinagogu

5 000 dinara - Milica Mint

Za Omladinski klub

50 evra- Vojislav Ilić

Za groblje

5 000 dinara - Judita Jovanović i Jelena Blumenberg, u znak sećanja na roditelje Evu i Zoltana Biro i baku Aranku Rozenfeld

UMRLI BEOGRAD

Vesna Demajo, rođ. 1947. godine, preminula je 14. februara 2026.

Mihajlo Pinto, rođ. 1947. godine, preminuo je 14. marta 2026.

SVEČANOST U BEOGRADSKOJ SINAGOGI

Nastavak sa 2. strane

Razmislite o situaciji kada je ova zapovest data. Izraelci su još uvek bili robovi u Egiptu. Nisu imali zemlju, političku moć, kontrolu nad svojim životima. Ipak, Bog im kaže: Vi ćete određivati kalendar. Obeležićete sveto vreme.

Sloboda počinje kada preuzmemo odgovornost za to kako koristimo vreme.

Vreme, u judaizmu, nije nešto što jednostavno prolazi. To je dar koji nam je stavljen u ruke. Pozvani smo da obično vreme pretvorimo u sveto vreme. Kada palimo sveće za Šabat, kada slavimo praznike, kada se porodice okupljaju oko pashalnog stola, radimo nešto izvanredno:

Samo vreme pretvaramo u mesto susreta između ljudskih bića i Boga.

(Ova micva je povezana sa obnavljanjem meseca. Mesec nestaje, postaje mali, gotovo nevidljiv - a zatim ponovo polako raste. Ovo simbolizuje priču jevrejskog naroda. Bilo je mnogo trenutaka u istoriji kada je jevrejski narod izgledao mali, slab ili blizu nestanka. Ali poput meseca, on se obnovio. Ova zapovest je data kada su Izraelci bili na najnižoj tački - robovi u Egiptu. Ipak, Bog im kaže: kao što se mesec obnavlja, tako ćete se i vi obnoviti. Ovo je duboka poruka ne samo za jevrejski narod već za celo čovečanstvo. Nijedna situacija nije trajna.)

Tama može ustupiti mesto svetlosti.

Propadanje može ustupiti mesto obnovi.

Odmah nakon ove zapovesti, Tora daje još jedno uputstvo o noći iskupljenja. Izrailjci moraju jesti pashalno jagnje. Ali Tora kaže nešto veoma neobično: „Va' ahaltem oto behipazon - Ješćeš ga u žurbi.“

Sloboda se obično zamišlja kao mirna, stabilna, sigurna. Ali Egzodus počinje u žurbi.

Cipele na nogama.
(naalhem beraglehem)

Štap u ruci. (maklehem beyedhem)

Spremni za polazak.

Sloboda počinje u trenutku - ali je potreban ceo život da se nauči kako se živi. Izraelci su napustili Egipat preko noći. Ali trebalo im je četrdeset godina u pustinji da postanu slobodan narod. Politička sloboda može se desiti brzo. Moralna i duhovna sloboda zahteva vreme, obrazovanje i odgovornost.

Žurba je takođe zahtevala nešto drugo: veru. Zamislite situaciju. Nakon generacija ropstva, Mojsije iznenada kaže: „Večeras odlazimo.“

Bez pripreme. Bez sigurnosti u budućnost. Samo poverenje. Ipak, ljudi slede. Vera ponekad znači kretanje napred pre nego što je sve sigurno.

To znači verovanje da je iskupljenje moguće čak i kada je put napred nejasan.

Šabat Šalom!

**Ponosni roditelji —
Leon sa majkom i
ocem**

**Vreme, u judaizmu, nije nešto što
jednostavno prolazi. To je dar koji
nam je stavljen u ruke**

Otac i sin

**Već se dugo družu -
slavljenik sa rabinom
Asielom**

TISKOVINA IMPRIMEE

Exp. Savez jevrejskih opština Srbije,
11000 Beograd, Kneginje Ljubice 14
POB 30
SRBIJA/SERBIA

KANCELARIJA SAVEZA JEVREJSKIH OPŠTINA

Kneginje Ljubice 14, u Beogradu.

Radno vreme je od 8 do 15 časova.

predsednik Radnog odbora rabin Isak Asiel - office@savezjos.org

generalni sekretar Danijela Danon - office@savezjos.org

računovodstvo - Aleksandar Mevorah - amevorah@savezjos.org

socijalna služba - Sunčica Prlinčević - sprincevic@savezjos.org

stručni saradnik Aron Albahari - aron@savezjos.org

Jevrejski pregled - urednik Stanimir Saša Ristić - stanimir.ristic1952@gmail.com ili stanimir.ristic@yahoo.com

Izdavač: Savez jevrejskih opština Srbije, Kneginje Ljubice 14, 11000 Beograd, POB 30,

e-mail: bilten@savezjos.org; CIP - Katalogizacija u publikaciji; Narodna biblioteka Srbije, Beograd;

ISSN 1452-130X = Bilten - Savez jevrejskih opština Srbije; COBISS.SR-ID 81280012;

Glavni i odgovorni urednik: Stanimir Saša Ristić; **Tehnički urednik:** Snežana Stefanović;

Svi potpisani članci odražavaju lično mišljenje autora, koje se ne podudara uvek sa mišljenjem redakcije. **Rukopisi za naredni broj se primaju do 20. u mesecu;** Redakcija zadržava pravo da prilagodi priloge; štampa: Lion, Beograd